

Deze tekst kwam tot stand met medewerking van het ESF investeert in jouw toekomst

Rouwen na faillissement

Vriendelijk aangeboden door

Tussenstap is een product
van de vzw

Zenitor is een dochter van

Unie van Zelfstandige Ondernemers

Inleiding:	3
1. Wat is rouwen eigenlijk?	3
2. Hoe voelt een gefailleerde zich tijdens zijn rouwverwerkingsperiode?	4
2.1. Eerste rouwopdracht: het erkennen en aanvaarden van de werkelijkheid van het verlies van zijn bedrijf.....	4
2.2. Tweede rouwopdracht: het worstelen en ervaren van de pijn van het verlies.	4
2.3. Derde rouwopdracht: het zich aanpassen aan de nieuwe situatie.	5
2.4. Vierde rouwopdracht: leren verder leven met het verlies.	5
3. Hoe kan de omgeving de gefailleerde het meest nabij zijn?.....	5
Enkele concrete adviezen.....	6

Inleiding:

Rouwen is de pijn verwerken van iets of iemand waaraan je gehecht was en is weggevallen. Deze band kan zowel emotioneel, psychisch als spiritueel zijn?

Rouwen om een geliefde, rouwen om een gestorven hond, rouwen om een kind dat het huis verlaat, rouwen wegens werkontslag, etc..

Een faillissement is niet alleen op een “gedwongen” wijze afstand moeten nemen van zijn werk of zaak maar ook heel vaak van een levensproject.

Voor de meeste zelfstandige ondernemers is zijn zaak immers ook zijn leven. Hij identificeert zich met zijn bedrijf.

Zodra deze identificatie wegvalt, gaat dit gepaard met veel verdriet, de ervaring van een grote leegte, schuldgevoelens, kwaadheid, ontredde en verlorenheid, etc..

De samenleving staat niet stil bij de rouwpijnen van de duizenden zelfstandige ondernemers die jaarlijks afscheid moeten nemen van hun zaak.

Ze beschikt over het algemeen ook niet over een aangepast arsenaal aan begeleidingsmiddelen voor deze groep uit de samenleving.

Opdat men de gefailleerde beter zou kunnen nabij zijn in zijn verdriet en de gefailleerde zelf wat inzicht zou krijgen in zijn gedragingen, is het zinvol wat verder in te gaan op de volgende 3 vragen:

1. Wat is rouwen eigenlijk?
2. Hoe voelt de gefailleerde zich na zijn faillissement?
3. Welke zijn de belangrijkste grondhoudingen van de omgeving?(hoe kunnen we de rouwende gefailleerde het best nabij zijn?)

1. Wat is rouwen eigenlijk?

Rouwen is een natuurlijke reactie van de mens op elke vorm van verlies. Het is een gezond en normaal proces. Alle mensen en in alle culturen kennen verdriet.

Rouwen treft de gehele persoonlijkheid en uit zich in verschillende gedachten, gedragingen en gevoelens zoals: depressiviteit, angsten, schuldgevoelens, suïcidaal gedrag, lusteloosheid, concentratiestoornissen, onvoorspelbaar gedrag, apathie en prikkelbaar, het onvermogen om te werken, tegenstrijdige emoties, etc..

Rouwen grijpt in op het lichaam en kent vele symptomen: minder eetlust, maag- en darmstoornissen, zwaar vermoeid en huilbuien, hoge bloeddruk, een te vlugge hartslag, darm spasmen (zeventig procent), vergeetachtigheid, spierpijnen van onder de nek naar de lage rug en slapeloosheid.

2. Hoe voelt een gefailleerde zich tijdens zijn rouwverwerkingsperiode?

In het woord “rouwverwerking of rouwarbeid” staat het woord werken en arbeid.

Rouwen is “werken” en kost de gefailleerde veel energie.

Deskundigen scharen zich momenteel achter de idee dat een normaal rouwproces bestaat uit een viertal taken (rouwtaken) die men best allemaal volbrengt of afwerkt..

2.1. Eerste rouwopdracht: het erkennen en aanvaarden van de werkelijkheid van het verlies van zijn bedrijf.

- Hij kan niet geloven dat hij geen ondernemer meer is.
- De ondernemers zijn in deze rouwtaak aanvankelijk gedesoriënteerd. Zijn hart en zijn verstand verzetten zich hardnekkig: “dit kan niet waar zijn”
- De gefailleerde MOET in deze periode zijn faillissement honderden malen kunnen vertellen.
- Dit vertellen helpt hem zijn afscheid van zijn bedrijf te aanvaarden en dat hij voor een nieuwe situatie staat.
- De hoeveelheid energie van deze rouwfase wordt bepaald door de betekenis die het bedrijf betekende voor de gefailleerde maar evenzeer door de wijze waarop men in faling is gegaan. (kortstondig of langdurig gebeuren, de impact van de faling op het gezin, de ervaringen met deurwaarders, bankiers, etc...)

2.2. Tweede rouwopdracht: het worstelen en ervaren van de pijn van het verlies.

- De gefailleerde moet doorheen deze fase: de enige weg om het afscheid van zijn bedrijf een plaats te geven in zijn verder leven.
- Deze rouwfase gaat gepaard met hevige emoties van boosheid, schuldgevoelens en angsten.
- Het is ook de fase waar de gefailleerde worstelt tussen de oude werkelijkheid als ondernemer en de nieuwe werkelijkheid als persoon zonder zaak.
- Zijn gevoel en verstand overheersen om beurten: zijn gevoel zegt hem dat hij nog ondernemers is, zijn verstand zegt hem dat het niet meer zo is.
- Is ook de fase dat de gefailleerde zijn “verloren” bedrijfsvoering gaat idealiseren.
- Deskundigen raden aan om in deze rouwfase geen definitieve beslissingen te nemen. Vb. een nieuwe zaak te starten.

2.3. Derde rouwopdracht: het zich aanpassen aan de nieuwe situatie.

- De gefailleerde leert (moet leren) te leven zonder zijn bedrijf en ook leren te leven zonder de rollen die ermee gepaard gingen: als werkverschaffer, als kostwinner, etc..
- De rol als zelfstandige ondernemer loslaten zal uiteraard hem het zwaarst vallen vermits een groot deel van zijn identiteit er van afhing.
- De gefailleerde zal best op zoek moeten gaan naar nieuwe werk- en levenshorizonten.

2.4. Vierde rouwopdracht: leren verder leven met het verlies.

- De gefailleerde zal zijn best moeten doen om in zijn “nieuw” bestaan op zoek te gaan naar nieuwe innerlijke en uiterlijke levensruimten.
- De beleving van zijn faillissement krijgt een andere kleur terwijl de binding met zijn “opgedoekte” zaak blijft.
- Voor de meeste gefailleerden blijft het verdriet van het afscheid van zijn zaak maar de pijn van het afscheid zelf ebt langzaam weg.
- Ervaring leert dat meestal rond het tweede jaar na het faillissement de pijn in hevigheid kan toenemen.

3. Hoe kan de omgeving de gefailleerde het meest nabij zijn?

Enkele grondhoudingen:

1. Nabij-zijn.

- Nabij-zijn op zich is het belangrijkste.
- Veel belangrijker dan alle goed bedoelde woorden.
- De gefailleerde en zijn geliefden moeten ervaren dat zij niet alleen met hun pijn blijven zitten.
- Dat zij mogen ervaren dat er mensen zijn die op een gratuite wijze hen willen nabij zijn in deze moeilijke periode.
- Nabij-zijn betekent het verdriet van de gefailleerde op een aandachtige wijze te erkennen met al zijn gedragingen en symptomen die daar bij horen.

2. Het verdriet erkennen.

- We hebben allen de neiging om de pijn van de ander op te willen lossen en onze eigen verlieservaringen te “gebruiken” om de pijn van de gefailleerde te verzachten.

- Deze aanpak blokkeert echter de ruimte die de rouwende nodig heeft om zijn eigen verdriet te verwerken.
- Het verdriet van de ander erkennen heeft meer te maken met een authentieke en inlevende openheid.

3. Heel goed luisteren.

- Is één van de belangrijkste en moeilijkste basishoudingen tegenover mensen in het verlies.
- Luisteren is meer dan niet praten.
- Goed luisteren is met even veel aandacht voor de twintigste keer hetzelfde verhaal te aanhoren.

4. Trouw-zijn.

- Er staat geen datum op een rouwverwerking.
- Dat betekent dat men met de gefailleerde en zijn geliefden contact blijft houden zolang de pijn van het faillissement duurt.

Dit is vandaag niet meer evident met als gevolg veel blijvende verbittering en eenzaamheid bij gefailleerden.

Enkele concrete adviezen.

- Het is zinvol om over basiskennis te beschikken mbt rouwverwerking voordat je met een gefailleerde contact neemt.
- Altijd in acht nemen dat de gefailleerde zelf bepaalt of hij ingaat op ondersteuning onder welke vorm dan ook.
- Er zijn ook andere vormen van ondersteuning dan gesprekken: vb. samen een fietstocht maken, helpen bij de administratieve afhandeling, een telefoontje plegen, etc..
- Wat zeg ik liever niet en wat zeg ik beter wel? – Enkele voorbeelden.
  - Liever niet: “Ach, je hebt gelukkig je kinderen nog”
  - Beter is: “Ik wens dat je een beetje steun mag vinden bij je kinderen”.
  - Liever niet: “Hoe gaat het”
  - Beter is: “Hoe voel je je vandaag?”
  - Liever niet: “Je komt er wel overeen”;
  - Beter is: “Veel moed en sterkte”
  - Liever niet: “Het leven gaat verder”
  - Beter is: “Het leven kan voor sommige mensen heel hard zijn”.
- Literatuur – boeken:
  - “Helpen bij verlies en verdriet”, Manu Keirse, ISBN 90-20926934, Lannoo.
  - “Door je verdriet heen groeien”, Marinus Van den Berg, ISBN 90-242-6846, Kok en Kampen.

Deze tekst kwam tot stand met medewerking van het ESF investeert in jouw toekomst

- “Verlies en rouw”, J. William Worden, ISBN 90-265-1190, Amsterdam Swets-Zeitlinger.
- “Troost vragen, geven en krijgen”, Riekje Boswijk-Hummel, ISBN 90-6220-7847, Haarlem, De Toorts.

Website :

- www.verliesverwerken.nl

Leuven 29 mei 2010

Thei Noukens